

EX

***Deschampsia setacea* (Huds.) Hack.**
Śmiałek szczeciński

Synonimy: *Aira setacea* Huds., *Deschampsia discolor* (Thuill.) R. et Sch.

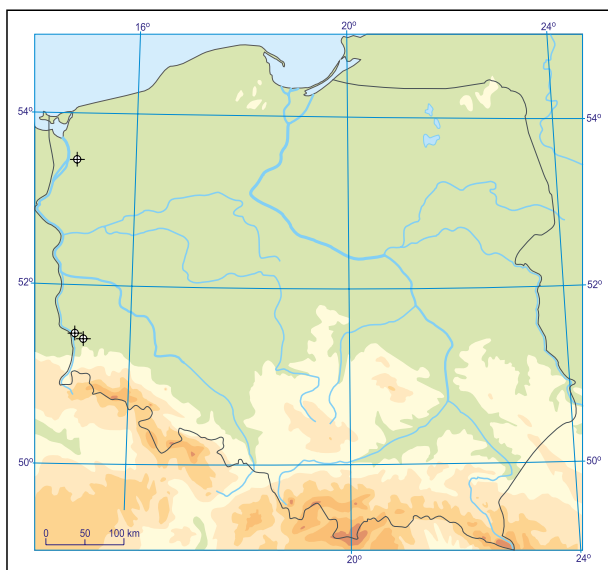
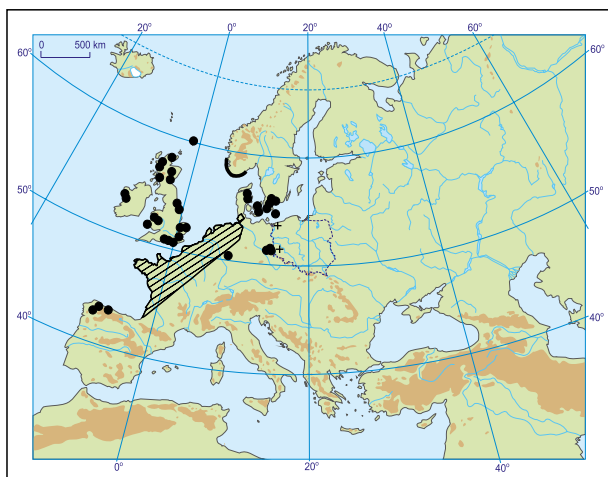
Rodzina: *Poaceae* (*Gramineae*) – wiechlinowate (trawy)

Status

W Polsce takson wymarły. W krajach ościennych: ginący w Niemczech.

Rozmieszczenie geograficzne

Centrum występowania śmiałka szczecińskiego obejmuje północne wybrzeża kontynentu europejskiego, od Francji po Danię. Ponadto podawany jest z nielicznych stanowisk z Wysp Brytyjskich oraz z Półwyspów Iberyjskiego i Skandynawskiego. Pojedyncze, oderwane stanowiska, wysunięte najdalej na wschód, położone w głębi

łądu, zostały odnotowane w południowo-wschodnich Niemczech i południowo-zachodniej Polsce (Hultén, Fries 1986; Ludwig, Schnittler 1996; Conert 2001).

Występowanie w Polsce

W literaturze botanicznej gatunek podawany był z Polski na przełomie XIX i XX w. z dwóch stanowisk: ze Wzgórz Szczecińskich w okolicy Szczecina (Ascherson, Graebner 1898–1902; Müller 1911) oraz z Borów Dolnośląskich z Piasecznej koło Gozdniczy (Schube 1903). Jego obecność na pierwszym z wymienionych stanowisk nie została później potwierdzona. Natomiast informacja o występowaniu *Deschampsia setacea* na drugim stanowisku była wielokrotnie przytaczana w polskich opracowaniach botanicznych (m.in. Czubiński 1950, 1961; Szafer i in. 1953), prawdopodobnie również tylko w oparciu o opracowanie Schubego. Poszukiwania przeprowadzone przez autora w latach 1978–1980 i w 1996 r. nie dały pozytywnego rezultatu i gatunek nie został odnaleziony (Frey 1982). Trzecie stanowisko, leżące również na terenie Borów Dolnośląskich w miejscowości Przewóz udokumentowane jest okazem zielnikowym (lg. Merker, GLM – Görlitz) zebrany w 1907 r. (P. Kobierski,

inf. ustna). Najbliższe znane stanowisko jest podawane z okolicy Muskau w Niemczech, około 20 km na północny zachód od polskich stanowisk, położone na terenie Wału Mużakowskiego, wchodzącego – podobnie jak Bory Dolnośląskie – w skład Niziny Sasko-Łużyckiej. Prawdopodobnie śmiełek szczeciniasty był tam obserwowany jeszcze w 1949 r.

Siedliska i fitocenozy

Omawiany gatunek występuje wyłącznie na niżu, na glebach słabo zasadowych i kwaśnych. Siedliska, jakie zajmuje, to przede wszystkim mokre rowy, płytkie oczka wodne i stawy oraz torfowiska. W Niemczech uważany za gatunek charakterystyczny klasy *Littorelletea* (Conert 2001), a w Polsce za gatunek charakterystyczny zespołu z tejże klasy – *Eleocharitetum multicaulis* (Matuszkiewicz 2001).

Morfologia i biologia

Roślina wieloletnia. Tworzy niewielkie, gęste kępy. Żdźbło proste, sztywne i nagie, osiąga wysokość 60 cm. Liście są wąskie, do 1 mm szerokości, szczeciniaste, z 3–5(7) nerwami, z długim, zaostrzonym jęczyzkiem. Plewka dolna z długą ością i z wyraźnymi ząbkami na szczycie, z których dwa zewnętrzne są znacznie dłuższe od wewnętrznych; jest to cecha charakterystyczna róż-

niąca śmiełek szczeciniasty od pozostałych gatunków rodzaju. Kwitnie w lipcu i sierpniu (Frey 1982).

Przyczyny wyginięcia

Stanowiska *Deschampsia setacea* koło Szczecina i Przewozu zanikły prawdopodobnie bardzo dawno, z niewiadomych przyczyn i nie były wymieniane w późniejszej literaturze. Znane są natomiast przyczyny wyginięcia rośliny na stanowisku koło Piasecznej. Staw, wymieniany w literaturze, nad brzegiem którego występował śmiełek szczeciniasty, został osuszony przed ponad 50 laty, a na jego miejscu rośnie obecnie lasek brzoźowolchowy (Frey 1982).

Ludwik Frey

Summary

In Europe *Deschampsia setacea* is a rather frequent species but only in the northern part of the continent. The easternmost, isolated inland sites have been found in south-eastern Germany and in south-western Poland. In the 19th and at the beginning of the 20th century *D. setacea* was found at two locations in Poland: in the vicinity of Szczecin and in Piaseczna near Gozdnicza, situated approx. 20 km from Muskau, the nearest, probably existing locality in Germany. However, since then the occurrence of the plant has not been confirmed in any of the sites. The species should be considered extinct in Poland.

Agrostis alpina Scop.

Mietlica alpejska

Rodzina: *Poaceae* (*Gramineae*) – wiechlinowate (trawy)

Status

W Polsce gatunek narażony na wyginiecie. W krajach ościennych: w Czechach krytycznie zagrożony, na Słowacji i na Ukrainie o nieokreślonym stopniu zagrożenia.

Uwagi taksonomiczne

Gatunek mało zmienny, zwykle nie wyróżnia się jednostek wewnątrzgatunkowych. W Tatrach można spotkać okazy o jasnożółtych kłoskach, niekiedy zaliczane do odmiany (var.) *aurata* (All.) Richter, m.in. przez Zimmermanna (1965) i Conerta (1989).

Rozmieszczenie geograficzne

Agrostis alpina występuje głównie w górach środkowej i południowej Europy, a mianowicie w Pirenejach, Alpach (centrum występowania), w północnej części Apeninów, w Sudetach (stanowiska wysunięte najbardziej na północ) i Karpatach (zwłaszcza w ich części połu-

